

Закордонний досвід та фактори формування і функціонування економічного механізму модернізації виробничої інфраструктури

У статті досліджено закордонний досвід формування та функціонування економічних механізмів модернізації. Визначено, досвід яких країн є найбільш придатним для України. Розглянуто вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на процеси модернізації виробничої інфраструктури.

Ключові слова: інфраструктура, модернізація, фактори, закордонний досвід.

В статье исследован зарубежный опыт формирования и функционирования экономических механизмов модернизации. Определено, опыт каких стран является наиболее подходящим для Украины. Рассмотрено влияние внешних и внутренних факторов на процессы модернизации производственной инфраструктуры.

Ключевые слова: инфраструктура, модернизация, факторы, зарубежный опыт.

The article explored the foreign experience of formation and functioning of economic mechanisms of modernization. Defined expertise of what is best for Ukraine. The influence of external and internal factors on the processes of modernization of production infrastructure.

Постановка проблеми. Проблеми модернізації виробничої інфраструктури Україна зайняли досить помітну нішу в наукових дослідженнях останніх років. Актуальність такого їх спрямування обумовлена тим, що загрози та виклики економічному розвитку нашої держави, пов'язані з технологічною відсталістю економіки, набрали «критичну масу», значно обмежуючи можливості реалізації успішної конкурентної стратегії і перспективи економічного зростання країни. Хід кризових процесів також додав аргументів на користь модернізації виробничої інфраструктури.

Модернізація виробничої інфраструктури є важливим напрямом підвищення ефективності національної економіки. В основі модернізації виробничої інфраструктури лежить складний організаційно-економічний механізм.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні та прикладні проблеми формування та функціонування економічного механізму досліджено в наукових працях відомих учених-економістів [1–6].

Незважаючи на часте використання в сучасних наукових дослідженнях категорії «економічний механізм», в літературі не сформована чітка думка щодо її визначення, змісту, структури та взаємозв'язку з іншими категоріями.

Узагальнюючи існуючі підходи вчених до трактування поняття «економічний механізм», можна визначити його як систему заходів, форм, методів, спрямованих на вдосконалення системи управління, виробничо-організаційних відносин, забезпечення фінансової стійкості та прибутковості, збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, суспільства і держави.

Метою статті є дослідження закордонного досвіду формування та використання економічного механізму модернізації та визначення факторів, які впливають на його функціонування.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи зарубіжний досвід використання економічних механізмів модернізації та його уроки для нашої країни початку ХХІ століття, слід перш за все зрозуміти, досвід яких країн і в яких часових межах може мати значення для України. В історії можна виділити три великих етапи, або стадії, модернізації: доіндустріальну модернізацію, раннеіндустріальну та пізньоіндустріальну.

Для України інтерес представляє саме пізньоіндустріальна модернізація, що розгорнулася в ХХ столітті спочатку в США, а потім охопила в середині століття провідні західноєвропейські країни і в його останній третині – ряд незахідних країн. Ця модернізація підготувала безпосередні передумови для постіндустріальних зрушень, для становлення «суспільства знань» та інноваційної економіки.

З точки зору процесу модернізації всю світову систему капіталізму можна підрозділити на три історичні ешелони. Країни Західної Європи і Північна Америка (США та Канада), а також Австралія і Нова Зеландія склали його перший ешелон, від якого імпульси модернізації поширилися по всьому світу. Їхня модернізація носила органічний (ендогенний) характер. До другого ешелону модернізації історично належали країни Східної і Південно-Східної Європи, Туреччина, південь Італії, Португалія та Іспанія, деякі найбільш розвинуті країни Латинської Америки (Аргентина, Бразилія, Уругвай, Чилі), а також Японія і Росія. За своїм становищем у системі світової торгівлі, міжнародному поділі праці такі країни займали проміжне місце між центром і периферією світової економіки, складаючи її напівпериферію. В них склалися деякі внутрішні передумови капіталістичного розвитку, але вони все ж були недостатніми, щоб ці країни змогли стати врівень зі світовими лідерами. Їхня модернізація носила неорганічний (екзогенний) характер і була можливою завдяки

форсованому запозиченню готових форм організації виробництва і соціального життя у більш розвинених країнах. Таким чином, сьогодні для України найбільш важливий досвід модернізації країн, які історично належали до другого ешелону світового капіталізму.

У той же час не можна ігнорувати і досвід деяких країн, які історично належали до третього ешелону капіталізму, – країн, де спочатку не було умов для модернізації. В даному випадку мова йде, зокрема, про нові індустріальні країни (НІ-Си) – промислових «тигрів» Східної і Південно-Східної Азії (ВА / ПСА). Ці країни, слідуючи по шляху, прокладеному Японією, хоча і не повністю, подолали свою периферійність, здійснивши наздоганяючу індустріальну модернізацію.

Розглянемо досвід використання елементів економічних механізмів модернізації в різних країнах.

В європейському регіоні в найближчій перспективі цілком ймовірно помітне розширення використання державних закупівель наукомісткої продукції і послуг як важливого засобу конкурентної політики. Даний інструмент економічного механізму модернізації досить ефективно сприяє технологічним зрушенням та підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Політика в області норм і стандартів має суттєвий і різнобічний вплив на інноваційний розвиток. У цілому ж реформуванню системи встановлення норм і стандартів надається пріоритетність як важливому економічному інструменту забезпечення надходження інвестицій для модернізації. Права на інтелектуальну власність також служать важливим інструментом інноваційного розвитку, надаючи монопольну можливість розпорядження результатами інтелектуальної діяльності протягом періоду, необхідного для амортизації інвестицій в новаторські проекти. Істотний внесок у формування економічного механізму вносить широкий спектр фінансових і податкових інструментів так званого концентрованого впливу. Вони включають в себе, перш за все, заходи прямої фінансової підтримки, яка здійснюється в рамках науково-дослідних програм національного і регіонального рівнів. Крім того, ці інструменти представлені широкою палітрою непрямих заходів, що включають в себе головним чином комплекс податкових знижок на інвестиції в інноваційний розвиток та модернізацію, а також заходи державного регулювання ринків венчурного капіталу.

У США під впливом конкуренції і економічних досягнень інших країн, передусім Японії, керівництво країни закликала посилити роль, підтримку та відповідальність держави в процесах модернізації країни. Крім того, всім міністерствам і відомствам, що безпосередньо відповідають за національну безпеку (включаючи міністерства оборони та енергетики, НАСА), було наказано в обов'язковому порядку виділяти до 10–20% коштів свого науково-технічного бюджету на організацію кооперативних досліджень за участю приватного бізнесу. У той же час була визнана необхідність прийняття додаткових заходів у податковій та торговельній політиці, у формах і методах регулювання в даній області; певних змін в си-

стемі освіти (як у школах, так і у вузах); посилення участі приватного бізнесу у фінансуванні програм досліджень і розробок; розвитку та активної підтримки спеціальних служб впровадження нововведень у всіх федеральних міністерствах і ряд інших. До головних непрямих методів заохочення відносяться податкові кредити і пільгове оподаткування для корпорацій, що здійснюють державні чи приватні програми модернізації. Сьогодні в деяких штатах використовуються податкові кредити, що сягають 25% від інвестицій. При цьому невикористані кредити можуть пролонгуватися до їхнього вичерпання.

У випадку фінансування стратегічно важливих високотехнологічних та наукоємних проектів у США використовуються схеми партнерської участі держави і приватних інвесторів, що реалізуються, зокрема, через створення спеціальних венчурних фондів. Ці фонди утворюються на паритетних засадах, з одного боку, за рахунок рівних по сумі коштів, бюджетних, а з іншого – банків, страхових компаній, пенсійних фондів та інших фінансових інститутів. Протягом 1930–1940-х років почалася форсована модернізація в країнах Латинської Америки у формі імпортозамінної індустріалізації, яка несла в собі риси одночасно ранньо- та пізньоіндустріальної модернізації. Її соціально-політичною формою став популізм. Одночасно колосально зросла роль держави, яка не тільки створювала умови для розвитку індустрії, встановлюючи насамперед високі митні тарифи для імпорту, а й створювала цілі галузі індустрії та інфраструктуру. Пізніше, під час Другої світової війни, в Бразилії та деяких інших країнах Латинської Америки в практику було введено державне планування, яке потім поширилося на приватний сектор економіки, ввівши в себе цілу систему заходів з регулювання податків, цін, субсидій, кредитів тощо. Наприклад, у ході авторитарної модернізації Бразилії держава приймала довгострокові програми модернізації різних галузей та інфраструктури. Висуваючи плани перетворення Бразилії на велику державу, уряд зробив ставку на розвиток науки і нових технологій. Щоб стимулювати технічний прогрес та інновації, уряд проводив політику прискореної амортизації обладнання. Додаткові інвестиції в інновації звільнялися від податків, приватним фірмам надавалися також спеціальні субсидії і кредити для інноваційної діяльності.

У прискореному розвитку азіатських НІСов, як і в Японії, ключову роль відігравала держава розвитку. Головним в економічному розвитку «тигрів» була не торгова, а промислова політика; саме в ній і проявилася провідна роль держави розвитку азіатських НІСов. Серед закріплених законом заходів були: обмеження для проникнення іноземних конкурентів у пріоритетні на даний момент галузі економіки, введення технічних стандартів для обладнання та готової продукції в даних галузях, контроль над якістю виробів, цінний контроль, організація наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок (НДДКР), створення фондів для фінансування інвестицій у відповідні галузі, просування готової продукції на зовнішні ринки.

Таким чином, дослідивши досвід модернізації закордонних країн, можна дійти висновку, що процес модернізації виробничої інфраструктури виступає як рівнодіюча багатьох економічних факторів, об'єктивних і суб'єктивних, зовнішніх і внутрішніх, глобальних і локальних.

До об'єктивних факторів слід віднести ті фактори зовнішнього середовища, які обумовлені довготривалими тенденціями і не пов'язані з вольовими рішеннями конкретного суб'єкта. До них можна віднести такі економічні закони:

- закон отримання та привласнення прибутку, який можна назвати ще законом руху ринкової економіки, оскільки прибуток є рушійною силою виробництва;
- закон вартості, що регулює розвиток економіки і визначає необхідність взаємовигідного обміну в усіх видах операцій;
- закони попиту та пропозиції, що визначають економічний механізм зв'язку між виробництвом і споживанням;
- закон конкуренції, що характеризує економічний механізм, за допомогою якого на конкретному типі ринку реалізуються і взаємодіють об'єктивні економічні закони;
- закономірність циклічного розвитку економіки, що визначає взаємозв'язок ділової активності і відповідної фази «циклу».

Суб'єктивну природу мають ті фактори, дія яких є прямим наслідком свідомо прийнятих рішень, серед яких слід виділити:

- модернізаційну політику держави як найважливішу складову державної економічної політики;
- грошово-кредитну політику організацій, що виступають у ролі інвесторів;
- стратегії конкуруючих організацій;
- поведінку споживачів, від якої багато в чому залежить наявність попиту.

Можна виділити внутрішні та зовнішні ринкові фактори модернізації.

До зовнішніх відносяться фактори, що обумовлюють взаємодію об'єктів виробничої інфраструктури з економічним та соціальним середовищами:

- використання зовнішніх джерел для підтримки всіх фаз модернізаційного процесу;
- комунікації із замовниками, діловими партнерами, інвесторами, конкурентами, дослідницькими організаціями та ВНЗ;
- лобіювання інтересів у державних інституціональних структурах.

Саме аналіз зовнішнього середовища, заснований на багатоваріантних розрахунках рентабельності та ефективності модернізації виробничої інфраструктури, дає можливість враховувати конкретні умови зовнішнього середовища шляхом застосування гнучких форм зв'язків між усіма функціями управління.

Внутрішні фактори – це істотні особливості об'єктів виробничої інфраструктури, що відрізняють їх від конкурентів і визначають їхню інноваційну спроможність:

- мотивоване керівництво;

- інтеграція технологічних і організаційно-управлінських інновацій;

- висока продуктивність;
- ефективні відносини з персоналом, широке залучення його в інноваційний процес;
- безперервне організаційне навчання;
- ефективна система маркетингу, що здійснює комунікації з кінцевими споживачами;
- управління якістю, організаційним розвитком.

Внутрішні фактори, у свою чергу, також можна підрозділити на дві групи. В першу групу входять фактори, що формують систему внутрішніх економічних відносин та способи взаємодії з факторами зовнішнього середовища.

Другу групу утворюють фактори, що характеризують «внутрішні ресурси» організації. Перша група факторів це:

- форма власності на засоби виробництва, яка визначає характер економічних інтересів об'єктів виробничої інфраструктури, в тому числі відносини управління;
- організаційна структура, яка обумовлює мобільність економічної системи в процесі прийняття управлінських рішень і ступінь відповідності цих рішень впливу зовнішнього середовища;
- розмір організацій, який визначає її належність до категорії: «малі», «середні», «великі» об'єкти;
- галузева приналежність, що характеризує спеціалізацію об'єкта виробничої інфраструктури, основну мету його діяльності, частку і конкурентоспроможність на ринку.

Розмір об'єкта інфраструктури впливає на його здатність концентрувати не тільки фінансові, а й людські ресурси для здійснення модернізації.

Друга група факторів включає:

- фінансове становище об'єкта інфраструктури, що дає уявлення про її фінансову стійкість, ступінь її залежності від зовнішніх джерел фінансування, його платоспроможність і, як наслідок, можливість отримання кредиту для реалізації модернізаційних проектів;
- науково-технічний потенціал, що характеризує можливість організації в області інновацій;
- виробничий потенціал, що характеризує виробничу базу інфраструктури, можливість виробляти ту чи іншу продукцію, виробничу потужність;
- кадровий потенціал, що визначає рівень професійної кваліфікації персоналу організації, необхідний для здійснення модернізації.

Кожен з цих факторів певною мірою впливає на процеси модернізації, диктує особливості організації механізму поновлення, впливає на результати та ступінь ефективності процесів модернізації.

Висновки

Системи економічних механізмів забезпечення модернізації у різних країнах відрізняються, хоч часто мають і багато схожих моментів. Ця різниця може бути викликана політичним та економічним устроєм, рівнем, структурою видів

економічної діяльності та можливістю їхнього змінення, рівнем забезпеченості власними ресурсами, структурою відносин власності в країні, культурою виробництва та споживання матеріальних ресурсів, ментальністю населення, рівнем зацікавленості правлячої еліти в проведенні модернізації, фінансовими можливостями держави, інвестиційною привабливістю економіки, можливостями створення інформаційного та нормативно-законодавчого забезпечення.

Список використаних джерел

1. Хозяйственный механизм / Экономический словарь [Электрон. ресурс] Режим доступа: http://abc.informbureau.com/html/oicssenoaaiiue_jaoaieci.html

2. Деревянко О. Организационно-экономический механизм планирования бизнес-процессов предпринимательских структур. Дис...канд. экон. наук. СПб., 2004.

3. Райзберг Б., Лозовский Л., Стародубцева Е. Хозяйственный механизм [Электрон. ресурс] Режим доступа: (<http://www.smartcat.ru/Referat/atyelramnz.shtml>).

4. Хозяйственный механизм рыночной экономики [Электрон. ресурс] Режим доступа: (<http://geum.ru/book/docum157.htm>)

5. Экономический механизм / Словарь терминов [Электрон. ресурс] Режим доступа: (<http://birzhevik.ru/thesaurus/221/12065/>)

6. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г. часть №1) [Электрон. ресурс] Режим доступа: (<http://institutiones.com/theories/259-2007-1.html/>)

О.Ю. ЧУБУКОВА,
д.е.н., професор, Київський національний університет технологій та дизайну,
В.Я. РУБАН,
д.т.н., професор, Київський національний університет технологій та дизайну,
Н.В. ГЕСЕЛЕВА,
к.т.н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну,
К.К. ПИСАНЕЦЬ,
асистент, Київський національний університет технологій та дизайну

Інструментарій запобігання інформаційним загрозам

У статті розглянуто проблеми забезпечення інформаційної безпеки в галузі грошового та фінансового посередництва. Як інструментарій запобігання інформаційним загрозам на ринку кредитно-депозитної діяльності запропоновано скорингові технології. Для прогнозування кількості потенційних учасників проекту «Банківський стратегічний альянс» та відповідної величини вхідного грошового потоку розроблено новий вид кредитного скорингу – скоринг відновлення.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційні загрози, кредитний ризик, кредитна історія, бюро кредитних історій, скорингові системи, скоринговий бал, аплікаційний скоринг, поведінковий скоринг, скоринг бюро кредитних історій, «профит скоринг», скоринг шахрайства, колекторський скоринг, скоринг відновлення.

В статье рассмотрены проблемы информационной безопасности в отрасли денежного и финансового посредничества. В качестве инструментария предотвращения информационных угроз на рынке кредитно-депозитной деятельности предложены скоринговые технологии. Для прогнозирования количества потенциальных участников проекта «Банковский стратегический альянс» и соответствующей величины входящего денежного потока разработан новый вид скоринга – скоринг обновления.

Ключевые слова: информационная безопасность, информационные угрозы, кредитный риск, кредитная

история, бюро кредитных историй, скоринговые системы, скоринговый бал, апликационный скоринг, поведенческий скоринг, скоринг бюро кредитных историй, «профит скоринг», скоринг мошенничества, коллекторский скоринг, скоринг обновления.

The paper considers the problem of information security in the industry money and financial intermediation. As an information tool to prevent threats to the market credit-deposit activities offered scoring technology. To predict the number of potential participants of the project «Bank strategic alliance» and the corresponding values of the incoming cash flow a new kind of scoring – scoring updates was developed.

Keywords: information security, information threat, credit risk, credit history, Bureau of Credit Histories, scoring system, scoring mark, applique scoring, behavioral scoring, scoring credit bureaus, «profit scoring», fraud scoring, collector scoring, scoring updates.

Постановка проблеми. Триваюче зростання ринку кредитування фізичних осіб в умовах закінчення активної фази фінансової кризи 2008–2009 років неминуче тягне за собою прийняття додаткових кредитних ризиків як на окремі кредитні установи, так і на банківську систему в цілому. Це пов'язано з двома основними факторами:

1) залученням до процесу роздрібного кредитування як позичальників нового контингенту фізичних осіб і, як наслідок,